

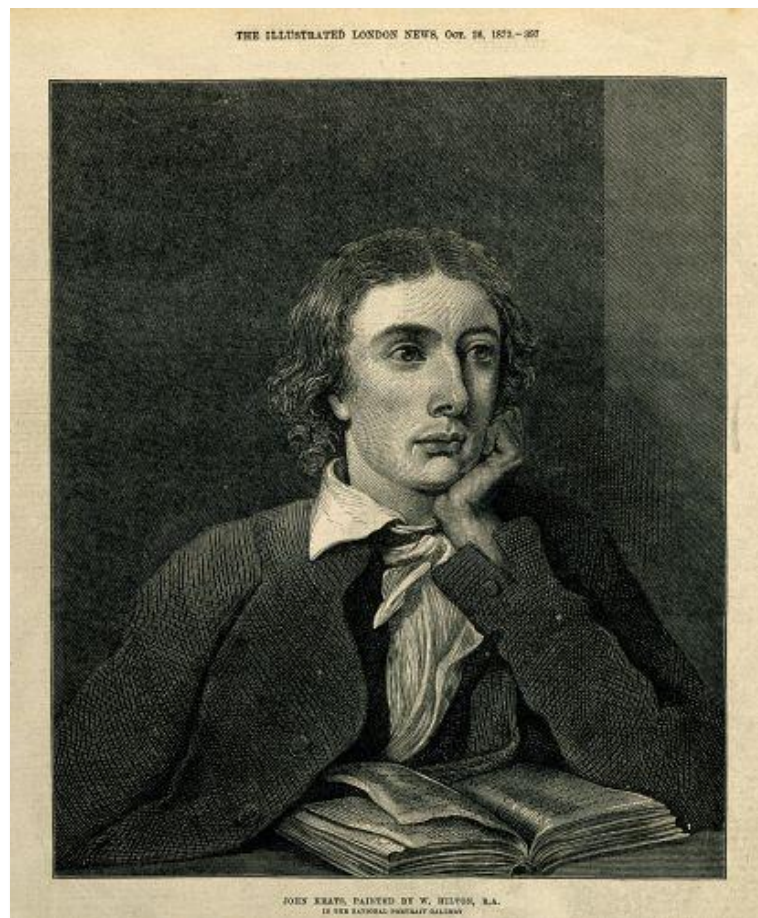
„A SZÉPSÉG KÖLTŐJE” – JOHN KEATS ÉLETE

Szerző: **Bozó Bence Péter**

2021.02.23.

Url: <https://ujkor.hu/content/szepseg-koltoje-john-keats-elete>

„Itt nyugszik az, kinek nevét vízre írták” – olvasható John Keats sírján, Róma protestáns temetőjében, a Cimitero Acattolicoban. Úgy tudjuk, hogy maga a haldokló költő fogalmazta meg sírfeliratát, ezt a reményvesztett jóslatot saját feledésbe merüléséről. Tévedett: költészete már néhány évtized elteltével új irányzatok forrásává vált, azóta pedig az angol irodalom legnagyobb teljesítményei közé került. Az út, mely idáig vezetett, gyötrellemmel volt kikövezve.

John Keats W. Hilton metszetén.

Forrás: Wikimedia

John Keats 1795. október 31-én született Londonban. Istállótulajdonos apja képes volt anyyi jövedelmet szerezni, hogy családját legalább a kenyérgondoktól nem kellett féltenie. John szeretetteljes családi légkörben tölthette gyermekkorát. Szoros érzelmi kötelék alakult ki közöttük és három fiatalabb testvére között. A gondtalan éveknek 1804-ben szakadt végük, amikor az apa leesett a lováról, s belehalt sérüléseibe. Keats anyja újra férjhez ment, de a házasság rosszul sikerült, s válással végződött. Az asszony tuberkulózisban betegedett meg, s 1810-ben követte első férjét a sírba. Az elárvult gyerekeket Richard Abbey és John Sandall vették gyámságukba.

John ezeknek a megpróbáltatásoknak az árnyékában végezte tanulmányait. Mivel szülei nem engedhették meg maguknak, hogy olyan nagy múltú intézményekbe adják, mint az Eton College vagy a Harrow School, a szerényebb enfieldi iskola nebulója lett. Itt életrajzírói szerint a kor átlagához képest szabadabb szellemű neveltetést kapott. Johnt eleinte jobban érdekelték a csínytevések, mint a tanulás, ám 1809 körül falni kezdte a könyveket. Az irodalom lett legfőbb szenvedélye, olyannyira, hogy nekiállt lefordítani az Aeneist.

1811-ben családjának ösztönzésére sebésztanoncnak állt Edmontonban. Itt bizonyára nem érezte jól magát, más elképzelések lelkesítették. Hogy valóra válthassa ezeket, 1814-ben szakított gyámjával, s Londonba költözött, ahol egyelőre a Guy's és St. Thomas kórházakban dolgozott kötőorvosként, valamint bentlakó kórházi sebészként. Diáktársa így emlékezett rá ezekből az időkből:

„Az ő szemében a legnagyobb emberek a költők, közülük számítani: ez volt a legfőbb becsvégya.”

Keatsset valójában már csak a költészet érdekelte, fel is hagyott medikusi terveivel. 1816-ban találkozott a publicista és szintén költő Leigh Hunttal. aki közölte első versét a *The Examiner* folyóiratban, s bemutatta haladó szellemű ismerőseinek. Egyikük Percy Bysshe Shelley volt, aki Keats barátja és irodalmi harcostársa lett.

Keats a rendszeres és alapos tanulás hiányát műveltségének folyamatos gyarapításával igyekezett pótolni. Rajongott a görög mitológiáért és irodalomért, bár egyetlen életrajz sem mulasztja el megemlíteni, hogy nem tudott görögül. Nagyon szerette George Chapman 17. századi angol költő fordítását az Iliászból és az Odüsszeiából, élményét remek korai szonettje, az *Amikor először pillantottam Chapman Homéroszába* (ford. Szabó Lőrinc) örökítette meg. Tudomást szerzett az Elgin-márványokról is. Ezeket a szobrokat és domborműveket korábban Thomas Bruce, Elgin 7. grófja, Nagy-Britannia oszmán birodalmi nagykövete gyűjtötte össze, sőt jelentős részüket egyszerűen eltávolíttatta az athéni Parthenonról és az Akropolisz többi épületéről, majd 1816-ban eladta őket a brit államnak. Bár tekinthetjük a gróftól tolvajnak, ahogy akkoriban Lord Byron tette, az is igaz, hogy „lopása” nélkül másképp alakult volna a világirodalom története. A műalkotások ugyanis a British Museumba kerültek, ahol Keats is lenyűgözték tiszta szépségükkel. Élménye olyan művek írására sarkallta a költőt, amelyekben újrafogalmazta a hellén szépségesztét, modern tartalommal telítette azt.

John Keats szobra Londonban.
Forrás: Wikimedia

1817-ben jelent meg első, *Költemények* című kötete, melyet Leigh Huntnak ajánlott. Ugyanebben az évben fogott bele elbeszélő költeményébe, az *Endymion*ba, melyet a következő évben publikált. A konzervatív kritikusok lesújtóan nyilatkoztak verseiről, zagyvaságként írtak róluk. Keats maga is tisztában volt kezdeti műveinek éretlenségével, de fáradhatatlanul haladt tovább. Közben elhatározta, hogy bejárja hazája vadregényes tájait. Pénztelensége miatt gyalog kellett megtennie az utat Skóciába és az angol tóvidékre. Gyenge egészsége nem bírta a megerőltetést, hörghurutot kapott, melyből képtelen volt teljesen kilábalni. Visszatérve Londonba hiába ápolta tüdővészben betegeskedő Tom öccsét, már nem tudta megmenteni a haláltól.

1818 egyetlen örömteli eseménye lehetett megismerkedése Fanny Brawne-nal, élete nagy szerelmével és múzsájával. A következő évben jegyezte el a lányt, ám házasságkötésre sosem került sor. Az irodalomtörténészek emiatt hol Fannyt hibáztatták, akit komolytalannak, sőt kacérnak tartottak, hol Keatsot, akit úgy állítottak be, mintha túlfűtött, romantikus érzelmeit képtelenség lett volna viszonzni. A valódi ok minden bizonnyal Keats rossz anyagi helyzete és persze hanyatló egészsége volt, mivel a költő ugyanannak a betegségnek a tüneteit észlelte magán, amely anyját és öccsét is elragadta.

Költészete 1819-ben és 1820-ban érte el tetőpontját. Ekkor írta többek között a *Szent Ágnes-este* című elbeszélő költeményét (ford. Kálnoky László) és négy világhírű ódáját (*Óda egy csalogányhoz*, *Óda egy görög vázához*, *A melankóliáról*, *Az őszhöz* – valamennyit ford. Tóth Árpád). 1820-ban jelent meg harmadik, egyben utolsó, legérettebb kötete. Közben már jegyesének és anyósának ápolására szorult. Ősz elején festő barátjával, Joseph Severnrel Rómába hajózott. A közeledő nyirkos tél kergette oda, abban reménykedett, hogy az enyhébb éghajlaton helyreállíthatja egészségét.

Itália nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, Keats egyre rosszabbul érezte magát. Shelley, aki épp Pisában lakott, hírére vette barátja római tartózkodásának, s érte üzent. Keats azonban már nem tehetett eleget a meghívásnak: 1821. február 23-án örök nyugalomra szenderült. Shelleyt megrázta a veszteség, gyászát *Adonais* című költeményében dolgozta fel.

John Keatsnek még a Petőfiénél is kevesebb idő adatott, s még ebből is rengeteget vett el a küzdelem családtagok elvesztésével, nyomorral, értetlenséggel, végül a halálos betegséggel.

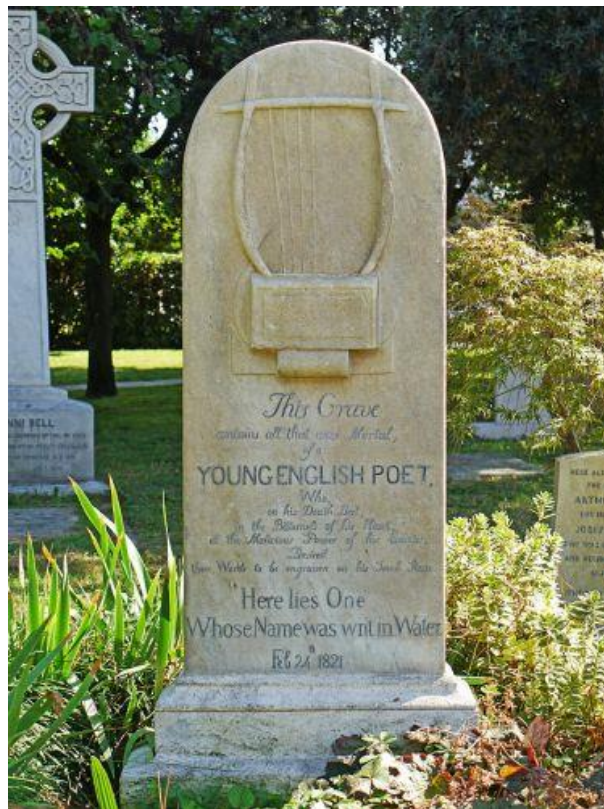

A költő azonban alkotásaiban nemcsak farkasszemet nézett a végzettel, hanem fölé is kerekedett élni akarásával.

„A szépség költőjeként” vált ismertté, s legtöbb költeményének alapja valóban egy-egy találkozás valami nagyon széppel, ami elragadja, ámulatba ejti. Szép pedig bármi lehetett az ő felfogásában: Homérosz-fordítás, őszi táj, egy görög váza ábrázolásai vagy madárcsicsergés. Mindezt olyan képgazdagsággal festi le, amelyről joggal írja Szerb Antal: szinte szavanként lehet élvezni. Fontos, hogy esztétikája nem a választékosan megírt sorok céltalan halmozására épül, hanem filozófiai alapra: a szép nem egyenlő a kellemessel, sokkal több annál; része minden, ami valódi, így akár a szenvedés is. Ahogy az Óda egy görög vázához szállóigeként idézett lezárásában tanítja:

„»A Szép: igaz s az Igaz: szép!« – sose áhítsatok mást, nincs főbb bölcsesség!”

Annyiban igazat adhatunk kritikuszainak, hogy Keats stílusa nemcsak emelkedett, de többször kusza, alig követhető. Az irodalomtörténet szerint míg Shelley a vers zeneiségében, addig Keats annak festőiségében teremtett újat. Velük kezdődik a világirodalomban a szavaknak valami rejtett logikájú, a hétköznapi értelmet meghaladó összefűzése, mellyel később a francia modernisták (Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé stb.) alkottak maradandót. Keats egyéb verstechnikai újításokat is alkalmazott, mint például az enjambement-t: a mondat nem ér véget a sor végén, hanem folytatódik a következőben, sőt sorokon át kígyózik. Szonettjeit olyan képpel zárja le, amellyel a messzeség vagy a végtelen felé irányítja az olvasó figyelmét.

John Keats sírja.
Forrás: Wikimedia

Az angol romantika költői közül először Byron vált világhírűvé, Shelley és Keats hatása viszont tartósabbnak, mélyebbnek bizonyult. Műveik a magyar költészetet is megtermékenyítették. Először Petőfi és Arany figyelt fel rájuk, de igazán a Nyugat nemzedékei foglalkoztak velük. Keatset a legnagyobbak ültették magyarrá: Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós vagy Vas István. Közülük – ahogy Szerb Antal állítja – Tóth Árpád hasonlított a legjobban angol elődjére eredeti alkotásaiban és szenvedéseiben egyaránt.

IRODALOMJEGYZÉK

Babits Mihály: Az európai irodalom története. Bp. 1957. 331–333.

Goulder Hough, Graham: John Keats. www.britannica.com, letöltés 2021. jan. 16.

Szenczi Miklós: Keats. In: Világirodalmi lexikon VI. Bp. 1979. 141–143.

Szerb Antal: A világirodalom története I–III. Bp. 1941. II. 242–247.

Szerb Antal: Az intellektuális költő. In: Szerb Antal: Gondolatok a könyvtárban. Bp. 1981. 200–221.

Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet. Bp. 1991. 468–469.

Szerző:

BOZÓ BENCE PÉTER

Történész, az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum levéltárosa